

Berači.

Groteska v enem dejanju. — Ivan Pregelj.

Pozorišče je majhna ravnica s križpotjem pod slovensko romarsko cerkvijo. Dvoje poti z leve in desne se prelije ob romarskem znamenju v strmo pot po obronku gore, preko katere se odpira pogled čez gozdove in daljne gore. Scena diha sveže jutranje razpoloženje in pestro živahnost romarskega miljeja. Šum romarjev narašča stopnjevaje, v romarskih popevkih in molitvah, klicih branjevk, glasovih otroških godal in zvokih zvonov in orgelj. Iz nižine je čuti v prvih prizorih kravji zvonec, mukanje živine in vsiljivo, zadirčno lajanje. Ko se zastor dvigne, je slišati cerkveno uro, ki bije pol šestih. V dremotno sceno sine sunkoma solnce in ožari meglovite gozdove in planine v ozadju. Zvon. Ob znamenju kraj poti navzgor se zgane iz sence suho ženšče s fiziognomijo fanatične skupulje,

Beračica Porcijunkula (in mrmra kakor v polsnu): En krajcarček, dva, tri . . . štiri . . . pet krajcarčkov . . . grošek! Mamka božja. Bom molila za verne dušice in vicane . . . (Zdeha.) Oče naš . . . (Dremlje.)

K m e t s k a m a t i (z leve, še za odrom). In beseda je meso postala in je med nami prebivala . . . Zdaj in ob naši smrtni uri. Amen! Tak pojdi, Anžek, presneti pamž! (Pride na oder in se ozira.)

A n ž è k (za odrom). Že grem, mati. Samo palico sem si urezal. (Pride na oder.)

M a t i (dobrohotno huda). Ti bom dala palico! Še enkrat pojdeš na božjo pot.

P o r c i j u n k u l a. Sveta Marija, Mati božja, prosi za nas uboge grešnike . . . lepo prosim, en krajcarček, zlahna mati . . . tako bistrega fantiča imajo. Boglonaj, stokrat.

M a t i. Bister. Seveda. Sama nadlega. Še moliti ne more človek. Kaj? Si se urezal? Pamž presneti. Pokaži, ali si se hudo? (Ogleduje dečku prst.) Seveda do kosti. Da bi le vedela, kdo ti ga brusi, tvoj nož! Daj sem. (Ga obvezuje.)

A n ž è k (jokaje). Križec sem izgubil. Križec moram imeti.

M a t i. Tak spusti nož, da te bom mogla obvezati. (Veže.) Kako to krvavi! Sitnost. (Beračici.) Ali je kaj hudo veliko romarjev?

P o r c i j u n k u l a. Veliko, mati. Zlasti Štajercev.

M a t i. Radi romajo Štajerci. Bo pa gotovo drenj za spoved. Alo! (Sune rahlo dečka naprej.) Pojdiva. Pa da boš miren v cerkvi in da se boš lepo obnašal! (Gresta hitro navzgor. Deček je pozabil nož.)

P o r c i j u n k u l a. Dva krajcarčka. Mamka božja. Bom molila za verne dušice in vicane . . . (Zagleda krivo Mico, ki leze nizdol, se potuhne in utihne.)

M i c a (grbava, tolsta, odurno rdeča v obraz, strupeno zadirljiva v besedi). Si že tu? Lakota beraška, kost ti skopa! Vso noč je tu sedela. Si veliko nabrala? (Sede poleg nje.)

P o r c i j u n k u l a. Samo dva krajcarčka vso noč.

M i c a. Hahaha! Za dva krajcarja zmrzuje vso noč. Prav, prav ti je. Umakni se z mojega prostora!

P o r c i j u n k u l a. Že deset let sedim tu.

M i c a. Jaz sedim že dvanajst. Izpodrinila bi me rada.

P o r c i j u n k u l a. Pa me ne boš.

M i c a. Pa te bom. Malharju bom dala groš, da te sune proč.

P o r c i j u n k u l a. Jaz mu bom dala dva, da me ne bo.

M i c a. Fej! (Pljune.) Mutasti greh!

P o r c i j u n k u l a. Mamka božja! Zakaj me psuješ?

M i c a. Ušivka, gnoj! (Romarji z desne.)

P o r c i j u n k u l a. O preljubi romarji, en krajcarček. Bom molila, bom lepo molila. O ljubi oče, o ljuba mati . . . boglonaj, boglonaj tavženkrat.

M i c a. Gobec! (Spremeni glas.) O moje koščice! Vse so preč. Usmilite se, dobri ljudje!

Ž e n a (možu). Oh! Tako sem počasna, ko laško olje.

M o ž. Pa še zasopla si se. Skrbiš me!

Ž e n a. Zakaj? Pojdi no! Kaj pa ti to razumeš?

M o ž. Narobe ob vsaki cesti sedi.

M i c a (histerično). O moji udje, moje noge, moje koščice!

P o r c i j u n k u l a. Mati! Lepo bom molila, da bo vse po sreči. Samo en krajcarček! Boglonaj.

Ž e n a (se spotakne).

M o ž. Tak pazi no! (Gresta.)

M i c a (polglasno, strupeno). Teslo gorjansko! Taka-le se hodi kazat na božjo pot.

P o r c i j u n k u l a. Zaobljubila se je sirota. Tudi ti si se hodila kazat, pa brez moža.

M i c a. Molči! Po špitalih so te vlačili!

P o r c i j u n k u l a. Seveda so te . . . Sveta Marija, Mati božja . . .

Stara ženica (z leve). O Ježeš, je strma pot!
Mica. O moje koščice! O moje roke! Vsa sem zdobljena. Dobra mati, usmilite se me!

Porcijunkula. En krajcarček, stara mati, lepo bom molila...

Mica. Gobec neoprani! O dobra mati, o Marija, kako trpim! Nobena verna duša ne trpi tega!

Porcijunkula. En sam krajcarček...

Ženica (gínjena). Moj Bog! Koliko sirot! Kaj bom dala? Nimam denarja. Malo krljev sem vzela. Náte.

Porcijunkula. Oh krljelčki! Boglonaj, mati. Taki sladki krljelčki. Češčena si Marija...

Mica. Božjega daru se ne sme braniti človek, mati.

Ženica (odhajaje). Se ne sme, ne. Zbogom, sirote. O Ježeš, je strma pot.

Mica (hudobno Porcijunkuli). Požrešnost hinvaska! Ná, ná, žri! (Ji meče krlje.)

Porcijunkula. Še lačna jih boš. (Pobira krlje.)

Berač Luka (z leve, kašlja). Kh, kh, kh... Jezus... je hladno... kh...

Mica. Še nisi crknil, dedec? Se še nisi iztegnil?

Luka (išče, kje bi sedel). Tukaj bom, kh, sedel, da me bo solnce ogrelo, kh... (Sede.) Oh! Sedel bi in ne bi več vstal.

Porcijunkula (zase). Trije krajcarčki, mamka božja.

Luka (pobere in ogleduje nož). Tak lep nožič, kh...

Mica. Moj je, daj ga.

Porcijunkula. Lažeš. Fant ga je izgubil. Luka, meni ga daj. Poznam otroka.

Luka. Ti ga ne bi vrnila, kh, ti si skopa, kh, preveč si skopa! (Spravi nož.)

Porcijunkula. Druge uči, pa je sam kakor garjeva ovca.

Mica. Zares, ni se vama treba sramovati drug drugega.

Luka. Vse nas je udaril Bog, kh, po pravici... za grehe. (Romarji prihajajo z leve in desne.)

Porcijunkula. Še eno češčenasimarijo za vse verne dušice in vicane... o ljubi romarji...

Mica. Nobena vicana duša ne pove, koliko trpim, vse koščice imam zdobljene, povozili so me, božji ljudje, pomagajte!

Luka. Velik siromak sem, velik grešnik.

Deklica (očetu). Ata, pa kdaj je bilo to, da je šla Mati božja na božjo pot?

Oče. Davno, davno.

Deklica. Ko sem bila jaz še prav majhna?

Mati. Da, ko si bila takšna kakor zdaj Tončka.

Porcijunkula. En sam krajcarček vboğaimé!

Mica. Premislite moje bolečine!

Oče (deklici). Ná, Metka, daj! Ne vsega eni! Ti si prava.

Porcijunkula. O blaženi otrok, stokrat boglonaj!

Metka. Saj nisem jaz dala, saj so ata.

Luka. Bog plačaj in povrni. (Romarji gredo.)

Metka. Kaj ne veste tega, ata, da je Bog žito osmukal? Zato ga je, ker so bili ljudje prevzetni pa so matere otroke obmetavale s kruhom.

Oče. Kako je neki žito osmukal?

Metka. Tako! Potegnil je z roko, pa je nazaj pogledal, pa je še enkrat, pa je še enkrat nazaj pogledal, pa sta beraček in kužek prosila, da naj ne posmuka vsega zrnja. Zato veste... (Gre.)

Luka. Resnico govori. Pometali smo kruh, zdaj ga stradamo.

Mica. Le ga! Svojčas si cigare s petakom prižigal.

Porcijunkula. O moj ljubi Bog, s petakom?

Luka. Samo enkrat z goldinarjem.

Močè (zavaljen invalid, dobrovoljen pijanček pride). Presneto draga cigarica! Bog daj! Smo zgodnji? Narobe bo danes, kakor včeraj. Sem z levo nogo vstal.

Mica. Pa daj enkrat z desno, če moreš.

Močè. Primojdunaj, saj res ne morem. Saj je nimam.¹ Zato pa gre tako, da bogpomagaj! (Zdeha.) Slabo sem spal. Je Stoparjev pes vso noč zavijal. Hudimana, če ni videl smrti... ne vem, kaj bi dal.

Luka. Morda jo je videl... kh... kh... morda mojo...

Močè. Da, da! Le boj se je, Luka! Lep račun boš dajal. Jaz sem vsaj cesarja služil pa Radeckeга, ti si pa le eno premoženje pognal.

Luka. Grešnik sem, Bog me tepe!

Močè. Takole življenje, kaj, ko človek umira pa ne more prav nič povedati, kaj da je dobrega storil na svetu.

Luka. Grešnik sem, grešnik sem.

Močè. To je lepo, da ne tajš in da nisi farizej, kakor je Malhar. Zato te imam vsaj malo rad in te branim pred Mico.

¹ Gospod režiser, oprostite! Morda se bo dobil po vojski enonog igralec.

Mica. Baraba barabo brani.
 Močè. Vidiš, Luka, take moram preslišati zate. Lahko bi odrinil prijatelju za merico. (Romarji.)
 Porcijunkula. Šest krajcarčkov. Mamka božja! O sveta Devica, o mati nebeška, o sladka angelska gospa! En krajcarček, dobri ljudje!
 Mica. Moja rebrca, moje koščice. Usmilite se, romarji!
 Močè. En polomljen kristjan, en Radeckijev veteran brez noge!
 Očane c (z leve). Na'a! Radeckijev nisi. Si premlad. Pa lajne tudi nimaš.
 Močè. Izgubil sem jo, kakor sem nogo, oča!
 Očane c. Če je nisi zapil. (Zagleda prijatelja, ki prihaja z desne.) Takole vprašam, Matija, ali si ali nisi?
 Matija. Anti sem, Jernej! (Si sežeta v roko, sta ginjena.)
 Očane c. Star si, star, Jernej.
 Matija. Tak nisem ne, kakor ti. Hribi me tlačijo, noge me ne neso več, pa nadušljiv sem.
 Očane c. Premoženje si predal, sem slišal.
 Matija. Sem predal. Pestujem. Kaj pa tvoj? Ali je že pel novo mašo?
 Očane c. Vraga je pel! Ženska ga spelje, pa naj bo še bolj vnet ko sveti Alojz.
 Prva ženica. Oh, saj tolikrat pravim, da vera peša.
 Druga ženica. Bog pomagaj! Takle konj si, pa pešaš.
 Prva ženica. Ti pa res vse narobe slišiš. (Gresta.)
 Druga ženica. I nu, seveda...
 Mica. O moje koščice!
 Porcijunkula. Samo en črn krajcarček! (Novi romarji.)
 Romarji (pojo). Dolga je rajža,
 kratka je noč,
 mati Marija,
 prid' na pomoč!
 Močè. En star veteran, en polomljen kristjan!
 Luka. En grešen človek!
 Porcijunkula. In žegnana si med ženami... en krajcarček... in žegnan je sad... boglonaj... Tvojega telesa... boglonaj...
 Mica. Nobena pogubljena duša ne trpi tega, kar trpim jaz.
 Romarji. Katerega si Devica v obiskovanju Elizabete nosila! Sveta Marija... (Gredo.)
 Bebec (pripelje slepca z lajno, postavita se ob druge berače).

Romarji (pojo). Da nam bo prižgala svetlo luč,
 da nam bo svetila celo noč. (Gredo.)
 Močè. Lajno sem mu prodal, da mi zdaj ne verujejo, da sem veteran.
 Bebec (z bedastim nasmehom). En malo bom molil, en malo žebal.
 Močè (slepca). Daj, vsaj eno veselo zagodi! Slepec. Vesele nimam.
 Močè. Kako nimaš? Meni je godla same marše.
 Slepec. Zamenjal sem jo. (Goni otožno cvilečo popevko.)
 Mica. Razbijte mu ropotijo, kdo ga bo poslušal!
 Močè. I čemu! Saj tudi ti bolj vpiješ, nego te boli!
 Mica. Galjoti!
 Bebec (zanesen od lajne). En malo molil, en malo žebal.
 Porcijunkula. Naprej naj gresta, ali nas ni že dovolj na kupu!
 Močè. Le pojdi, če ti je dolgčas.
 Pohabljen otrok (pride z leve in plaho ogleduje berače).
 Mica (mu pokaže jezik). Ueee!
 Otrok (se umakne. Romarji od cerkve doli).
 Porcijunkula. O dobri oča, o žlahtna mati, en sam krajcarček!
 Mož (ženi). Tak ne vleci me, no, saj nisem pijan!
 Žena. Oh, kakšen pa.
 Mož (se spotakne). Oha, poti so pa res slabe.
 Mica. Slabe, slabe, oče nebeški.
 Slepec (poje poltiho k lajni).
 Lepa roža, majka božja,
 sedem svetih žalosti.
 Prva žalost majke božje,
 da so sina vezali.
 Bebec. En malo bom molil, en malo žebal.
 Močè. En star soldat, en polomljen kristjan!
 Mož. Oha! Kateri je soldat?
 Močè. Tu je en Radeckijev soldat. Melde gehorsamst, ger lajtman! (Salutira.)
 Mož (odzdravi). Tako se govori. Na! Da boš vedel, kdo je Tomažev Jur, po domače Fikuž.
 Močè. Enega Fikuža sem poznal, oče. Pa ste vi druge sorte. Vi radi daste.
 Žena (možu). Pojdi no.
 Mož. I no, vesele ljudi imam rad.

B e b e c. En malo bom molil, en malo žebral.
M o ž. Kogá boš? (Se smeje.)

Ž e n a. Šema šemasta. Tak pojdi no. (Ga vleče.)
M o ž. Pa drugič kaj več. Adijo, kamerad! Tak
ne vleci me no, saj nisem pijan.

Ž e n a. Oh, kakšen pa!

P o h a b l j e n i o t r o k (pride zopet in se
zopet umakne, ko mu Mica zapreti. Romarji na
levi).

R o m a r j i. Kaj sta že opravila?

J u r. Sva, sva, boter! Bog daj! Tak ne vleci
me no.

M o č è. En polomljen soldat...

L u k a. En grešnik!

S l e p e c. En siromak, ki je od rojstva slep.

B e b e c. En malo bom molil, en malo žebral.

P r v i r o m a r. Ta Jur ga doma ne pokuša,
z božje poti pa še ni šel trezen.

D r u g i r o m a r. Vse sorte pijanci so na svetu.

M i c a. O moje koščice!

P o r c i j u n k u l a. En črn krajcarček, dobri
romarji!

P r v i r o m a r. Bom pa nazaj gredé dal.

L u k a. Oče Poljanec, oče Poljanec!

D r u g i r o m a r. Sveto božje ime! Na'a. Pa
nisi Luka?

L u k a. Sem. Tako je prišlo z menoj!

D r u g i r o m a r. I no, kaj pa ne prideš na
Okroglo? Toliko že imamo. (Odvezuje mošnjíč.)

L u k a. Ni za to, oče Poljanec. Samo vesel
sem, da vas še vidim. Kh, kh... Še enkrat, zadnjič!

D r u g i r o m a r. Naj bo, kakor je božja
volja. (Zavezuje mošnjíč. Mici.) Na'a. Ti pa kol-
neš, baba! Ne zaslužiš. (Romarja odhajata.)

P r v i r o m a r. Kaj poveš!

D r u g i r o m a r. I seveda, da je bil gruntar!
Svojih deset oralov zemlje —

M i c a. Segnij, skopuh!

L u k a. Vsaj pokopan da bi bil na Okrog-
lem, kh...

S l e p e c (poje). Druga žalost majke božje,
da so sina gajžlali.

B e b e c. En malo žebral, en malo žebral.

O t r o c i (za odrom). Strganih hlač, kruljev
berač! Čigav si?

P o h a b l j e n i o t r o k (za odrom). Špe-
harjev.

O t r o c i. Špeharjev je! (Se smejejo.) Na'a,
Malharjev si. Malhar je moj oče, Mica moja mat'.
Hočeš hruško? Ná! (Ga tepejo.) Ta je tepka!

M o č è. Seme negodno, kako je surovo.
He-héj!

O t r o c i (čez oder hitro po poti navzgor.
Postoje). Berač postopač.

M i c a. Pankrti!

O t r o c i. Kriva Mica, 'ma parklja za strica.

L u k a (se je zagledal za oder. Zase). Stoji in
gleda, sirota! Kje ima mater? Sirota! Kh...

M o č è. I, le stopi bliže, Špeharjev, če je
Mica tvoja mati, pa Malhar tvoj oče.

P o h a b l j e n i o t r o k (pride).

M o č è. Kar v vrsto se postavi, tako tu ob
meni.

M i c a. Poberi se, poberi se!

P o r c i j u n k u l a. Naprej naj gre, mamka
božja, vse bo pobral!

L u k a. Nič nismo, še manj ko nič, pa smo
zavistni.

M o č è. Meni se ti, fant, za Mico.

M i c a. Zacopram ga...

L u k a. Pusti otroka. Ne plaši ga. Za vse je
cesta.

M i c a. Čakaj, le čakaj, bo Malhar prišel...

M o č è. Prijazna ni tvoja mati, kaj?

O t r o k. Saj ni ona moja mati.

M o č è. I, saj vem, da ni, ker si Špeharjev,
Špeharjev Jakec, kaj?

O t r o k. Špeharjev Cene.

M i c a (pljune po otroku). Zlodej, hudič!

L u k a. Ne kolni otrók. Njihovo je nebeško
kraljestvo.

P o r c i j u n k u l a. Mamka božja, pa naj gre
v nebesa. Trinajst... štirinajst krajcarčkov, mamka
božja. (Romarji.)

S l e p e c (poje). Tretja žalost majke božje,
da so sina kronali.

B e b e c. En malo žebral, en malo žebral.

M o č è. Star veteran s svojo siroto, ljubi
romarji.

S l e p e c. Siromak, od rojstva slep.

P r v i m o ž. Slepec je res siromak. (Bebcu.)
Ti si pa hrust, delat pojdi!

B e b e c. ... žebral ... žebral.

P r v i m o ž. Seveda je prav! (Gre.)

D r u g i m o ž. Tako mlad, pa že beračiš. Ali
se ne bojiš žandarjev? Čigav pa si?

O t r o k. Špeharjev.

D r u g i m o ž. Iz dobre hiše, zares! (Gre.)

R o m a r i c a. Ubogi otrok! Ná! (Mu dá kos
šarklja.)

M i c a. Oh mati, še meni, še meni!

P o r c i j u n k u l a. Žegen vseh svetnikov bom
izprosila na Vas z nebes.

L u k a. Ne zame, ljudje božji, za eno siroto dajte!

R o m a r i c a. Otroku že, vam pa ne! (Gre mimo vseh, ne da bi še kaj dala.)

M i c a. Tvoji lastni bodo lačni, ker ne daš, žena!

R o m a r i c a. Jezus, ne reci tega! (Se vrne in obdari Mico in druge. Gre.)

P o r c i j u n k u l a. Stokrat boglonaj. Mamka božja, kakšno testó!

L u k a. Cene, ná, jej!

C e n e. Hvala.

M o č è (vzame Cenetu klobuk). Čakaj, bova preštela.

L u k a (čudno hripav). Pusti otroku denar!

M o č è. Kaj misliš, da ga bom okradel ali izrabil? Saj nisem Malhar!

M i c a. Špeharjev, le nič ne misli, da te ne bo!

P o r c i j u n k u l a. Kaj, Špeharjev Cencek si? Ljubo dete! Stopi sem k meni. Ná krljev, ná šarklja! Pa lepo v senčki boš stal poleg mene, ki sem tvoja teta.

M o č è. Prej so te podile, babe, zdaj bi se teple zate. Vidiš, koliko si vreden! No, le jej!

O t r o k. Bom materi nesel.

S l e p e c. Fantiček, nikoli ne boš lačen, ne truden. Samo vodil me boš!

M i c a. Saj te vodi bebec.

S l e p e c. On me preveč stane, toliko pojé.

L u k a. Otročiček, domov pojdi! Tvoja mati naj sama berači, če je revna.

O t r o k. Mati so bolni.

L u k a. Bolna!

M o č è. In oče ga pije, kaj?

O t r o k. Ne vem... je redko doma.

M o č è. Meni se zdi, da tvojega očeta bolje poznam ko ti. Ali te je morda oče poslal tu sem?

O t r o k. Mati so rekli, naj grem v vas kruha prosit, pa so oče domov prišli, pa so rekli, naj grem.

M o č è. Kako so rekli?

O t r o k. So rekli, da bom dobil poln klobuk krajcarjev.

M o č è. Saj sem rekel, da poznam tvojega očeta bolje ko ti. (Se smeje.)

L u k a. Da se bo opijal, zverina, da bo, kh, kh...

M o č è. I no, vse sorte pijanci so na svetu. Tvoj oče, fant, je še prav posebne sorte. Pa saj ni, da bi tebi pravil. (Šum romarjev narašča. Zvonovi.)

L u k a. Otrok, kaj bo s teboj, kaj bo s teboj!

M o č è (ironično). Zapusti mu par tisoč, preden umrješ. Zapusti mu za lepo smrt. Takole pred sedmimi leti — koliko pa si star, Cene?

O t r o k. Sedem let.

M o č è. Si že ti! Tisto noč, ko si prišel na svet, sem prenočeval pri vas. Ob desetih sem prišel v bajto. Ob enajstih je prišel tvoj oče, pa jo je začel tepsti — ali še vedno tepe mater?

O t r o k. Ne vem... včasih... če je pijan.

L u k a. Dve uri pred roj... (kašlja) ... zakaj ga nisi... ubil!

M o č è. To bi imel posla, če bi jih hotel vse, ki žene ubijajo in otroke prodajajo.

L u k a. Proda - jajo... otroke!

M o č è. Nič nisem rekel preveč. Saj ga vsi poznamo, ki je hčer prodal.

M i c a. Seveda jo je, Janez.

L u k a. Janez? Kateri Janez?

M o č è. Če ga ne poznaš, na uho ti ne bom pravil. Enega je že zaklal, ker je na uho pravil.

L u k a. Jagerski Janez?

M o č è. Nič ne rečem.

L u k a (glasno, prestrašeno). Malhar?

M o č è (strahoma). Hudič, ne vpij! (Skoro demonsko naglo stoji tik za otrokom močen, oduren berač, sune otroka pred seboj na kolena.)

B e r a č M a l h a r. Kleči, boš več nabral!

L u k a (bolestno). Otrok, beži domov!

M a l h a r. Čakaj, jetkovec, po procesiji! (Se zvije, kakor da ga meče božjast. Procesija pride mimo. Berači kažejo rane, prosijo.)

S l e p e c (poje). Peta žalost majke božje,
da so sina krizali.

B e b e c. En malo bom molil, en malo žebal.

R o m a r j i (pojo). Dolga je rajza,
kratka je noč,
mati Marija,
prid' na pomoč.

P o r c i j u n k u l a. Žegnana si, žegnan je sad...

M i c a. Za vse duše, ki so naše molitve potrebne.

M o č è. En polomljen kristjan, zdravi in celi in ljubi romarji.

S l e p e c. En siromak, ki ni od rojstva videl ne solnca, ne martre božje!

M a l h a r. Te-te-te-te-te-te... (Pena mu leži ob ustih. Otrok se je ozrl nanj in trepetal ko listje in stoka): Mati, mati. (Stara ženica v procesiji vzklikne:) Ježeš, Marija, obsedenec. (Mala deklica zajoče:) Mama, mama! (Nato zagrne za hip procesija vse berače in le otrok, slepec in bebec so vidni. Izmed romarjev se dvigne L u k a in strmi čez romarje na otroka. Procesija odide mimo.)

L u k a (dvigne pest proti Malharju in omahne).
M a l h a r (se dvigne, sesuje iz otrokovega klobuka drobiž v svoj). Začetek je dober.

O t r o k. Jaz grem k materi.

M a l h a r. Počakaj! Tako se nisva zmenila.

M o č è. Cence! Hudemu mojstru si prišel v roke! Še nas strahuje.

M a l h a r. Kaj vas? (Sune bebca, da odleti v slepca.)

M i c a (se dobrika). Oh, Janez! Janez zna. (Dvoje romarjev.)

M a l h a r (otroku). Na tla! (Se zvije ko prej.)

S l e p e c. En slepec, od rojstva slep!

B e b e c. En malo žebiral, en malo žebiral.

P o r c i j u n k u l a (zase). Petindvajset krajcarčkov, mamka božja... Ljubi romarji!

M i c a. O moja rebrca!

D e b e l i g o s p o d. Tfu. Soparno! To se bo prilegla pijačica. Tfu. (Pred Malharjem.) Ecce homo, gospod kolega!

D r u g i g o s p o d. Widerlicher Kerl. Großartiger Simulant, Herr Chef.

M i c a. O svetli gospodje, usmilite se!

P o r c i j u n k u l a. En krajcarček za siroto Porcijunkulo!

D e b e l i g o s p o d. Ha-ha-ha. Audisne, kolega? Porcijunkula. To je zdrav šekspirski humor! In kako je tebi ime?

M i c a. Stara Mica z grbo.

D e b e l i g o s p o d. Stara z grbo, ha-ha-ha! Če bi bila mlada brez grbe, bi ti dal več. Ha-ha-ha! Jaz pa dobra volja! Kaj, gospod kolega?

D r u g i g o s p o d. Immer fidel und jung, Herr Chef!

D e b e l i g o s p o d. Ampak vročina. Močilo naju bo popoldne.

D r u g i g o s p o d. Na, da möchte ich wetten...

D e b e l i g o s p o d. Was? Sie wetten? Nur drauf los! Heute regnet's! Bo vsaj malo pijače zastonj.

D r u g i g o s p o d. Wenn Sie so freundlich sind, Herr Chef!

D e b e l i g o s p o d. Aber natürlich! Einen guten Wein laß ich mir immer gerne bezahlen. Velja! Koliko? Wieviel? (Gresta in utihneta.)

L u k a (se dvigne, gleda, kako je Malhar porbral grošek iz otrokovega klobuka. Krikne). Jagerski Janez!

M a l h a r (osupne). Kaj? Kdo?

L u k a. Otroku denar nazaj! (Lajež psa.)

M o č è. Ne, tega pa še ne. Kako zavija ščenè.

M a l h a r (je stopil k Luki). Kako si rekel?

L u k a (boječe). Sem rekel... otroku vrni... siroti...

M a l h a r. Ti! Pazi se!

L u k a. Tat!

M a l h a r. To imaš za tatu. (Ga sune v prsi.)

L u k a. Judež!

M a l h a r. To za Judeža. (Ga sune drugič.)

L u k a. Ubijalec!

M a l h a r. To za ubijalca. Bomo videli, kdo bo prvi odnehal.

M o č è (kaže otroku, naj beži). Samo v prsi suje, tako da sapo zapira. Luka, ne boš mu kos.

L u k a (krčevito). Jagerski Janez!

M a l h a r. Ná, ná, ná!

L u k a (se zgrabi za prsi, bruhne kri). O Jezus...

O t r o k (se je dvignil, zakričal, beži).

M i c a. Janez, otrok, otrok!

M a l h a r. Stoj, stoj! Ščenè! (Skoči za otrokom, ga zgrabi za vrat in vrže na prejšnje mesto.)

L u k a. Ubijalec!

M a l h a r. Hudičev gobec! Ná, ná, ná!

M o č è. Tak dajta no mir. Luka, imej pamet!

L u k a. Hčer si prodal, otroka ubijaš.

M a l h a r. Na'a! Zdaj mi je zadosti! (Ga bije.)

L u k a (se zgrudi). Je - zus... umi - ram!

M a l h a r. Boš vsaj tih enkrat.

M o č è. Bo tih! Pa saj smo vsi videli in slišali.

M i c a. Prav nič nisem videla, prav nič nisem slišala.

P o r c i j u n k u l a. Molim in štejem. Pet groškov pa dva krajcarčka! Mamka božja.

M a l h a r (otroku). Vstani!

O t r o k. Domov grem, domov grem!

M a l h a r (prime otroka za roko). Z me-noj greš!

M o č è. Malhar! Fant ima očeta, nevarno reč počenjaš.

M a l h a r. Kaj ne poveš! Fant, z menoj! To bo danes berovnja, večja ko v cerkvi.

O t r o k. Jaz ne maram, ne maram. (Kliče.) Mati!

M a l h a r. Kaj, vekal bi rad? Čakaj! (Ga udari po ustih, da oblije otroka kri.)

O t r o k. Oče Luka! Pomagajte!

M i c a. Zdaj ima, zlotek! Hodí na cesto beračit.

M o č è (tiho). Prekleta, če bi zdajle pipec imel —

L u k a. Ljudje božji, rešite otroka! Žandarji!

M a l h a r (se smeje in vleče otroka na levo). Le vpíj —

L u k a. Jagerski lump! Otroka!
M a l h a r (za odrom). Nobene ti ne ostanem dolžan!

L u k a (se dvigne, omahuje, išče po žepu, gre proti levi). Moj Je-zus! Samo deset... samo dvajset korakov... za eno dobro delo... za siroto... Jezus! (Se vrže ko blazen za Malharjem.)

M a l h a r (za odrom). Kaj! Hudič, greš sam po dolg? Le pridi! (Smrtna tišina.)

L u k a. Samo tri korake...

M a l h a r. Le bliže! Tako! Nā. Menda zadnjo.

L u k a. Zadnjo!

M a l h a r. Kaj? Si se pobral? Bo pa ta —

O t r o k. Oče Luka, oče Luka!

M o č è. Zdaj ima dovolj! Še ne? O sakrament!

M a l h a r (zakriči). Zlodej, zaklal si me!

M o č è. Naravnost v trebuh. Ta bo bridko umiral. (Za oder. Zvonjenje.)

O t r o k (pripeži na oder, hoče po stezi navzgor, se opoteče in joče). Mati, mati, mati.

L u k a (pritava na oder, se sesede ob otroku, mu gladi lase in hrope). Moj mali, moj ma-li. (Beračici se dvigata, ena plašno, druga nevoljno. Od cerkve zadoni opojno lepa slovenska romarska pesem z orgljami. Zastor pade tiho... pade in se zopet sunkoma dvigne. Mistično razsvetljena scena. Ob cesti klečijo slepec, bebec in otrok.)

S l e p e c (poje). Lepa roža, majka božja,
sedem svetih žalosti.

B e b e c. En malo bom molil, en malo žebal.

O t r o k. Prosim kruha!

V é l i k i b e r a č (sladek v oči, silen v neskončni dobroti, prihaja od cerkve. Postoji ob slepcu). Česa prosiš, moj ubogi slepi brat?

S l e p e c. Videl bi rad.

V é l i k i b e r a č. Videl boš! (Mu položi desno na oči. Bebcu.) Kaj hočeš od mene, moj žalostni brat?

B e b e c. En malo žebal.

V é l i k i b e r a č (ga poljubi na čelo). Dal ti bom svojega veselja! (Otroku.) Kaj delaš tu, dete? Kje je tvoj oče? Kje ti mati?

O t r o k. Oče pijejo. Mati umirajo.

V é l i k i b e r a č. Kaj želiš, da ti storim, moj mali bratec, moj zapuščeni?

O t r o k. Daj materi in meni — (Joče.)

V é l i k i b e r a č. Kaj naj ti dam?

O t r o k. Kruha, kruha!

V é l i k i b e r a č. Kruha! Kruha? Dal ti bom kruha od svoje mize. Pojdi in povej materi, preden izdihnejo. Ne še danes, ne še jutri. Pojutrišnjem! Preden mesec lice izpremeni... (Zastor pade.

Pesem romarjev, zvok zvonov. Zastor se dvigne; prvotna scena.)

P o r c i j u n k u l a (leze po poti navzgor). Pet groškov pa dva krajcarja. Mamka božja! Koliko bi bila nabrala, pa to naredita! (Romarji od zgoraj.)

M i c a (sede na njeno mesto). Ali si se umaknila, ali si se? O moje koščice!! Nič nisem videla, nič nisem slišala!

O t r o k (ob Luki, ki je kakor mrtev). Oče, oče!

A n ž e k (z materjo). Tu ste mi prst vezali. Tu mora biti.

Ž e n a. Pa ga poberi! Boš ti našel, kar je malhar pobral.

A n ž e k (išče). Nič ni! (Žena gre.)

M o č è (z desne). Kaj pa iščeš, fantiček?

A n ž e k. Nožek sem izgubil.

M o č è. E ja! Pa ni ta?

A n ž e k. Nožek! Juh! Mati!

M o č è. Čaj no! Ga bom obrisal, ker je krvav. Pa vbogajme boš kaj dal, fantek.

A n ž e k. Mati, počakajte! (Za materjo.)

Ž e n a (za odrom). Ježeš, Marija, tu leži mrlič. (Romarji vihrajo čez oder. Nihče se ne meni za berače.)

S l e p e c (poje). Zlata roža, majka božja,
mati sedem žalosti!
Štrta žalost majke božje,
da so sina pljuvali.

B e b e c. En malo žebal, en malo žebal.

O t r o k. Oče, oče!

M o č è. En polomljen kristjan!

L u k a (se zgane, dvigne, gleda začuden. Vidi otroka. Dvigne roko v blagoslov, govori razsekano). Pojdi. Povej... materi... Pri meni bosta, preden mesec... lice izpremeni... pojutrišnjem. (Omahne.)

O r o ž n i k (z Anžkom). Kateri? Tisti?

A n ž e k (pokaže Močeta). Ta.

O r o ž n i k (Močetu). Daj sem roke.

M o č è. Kaj? Mene? Starega poštenega soldata?

M i c a. Lé ga, le, mrkača!

M o č è. Za to, ker sem pošteno nož vrnil, kajpak! Saj sem rekel, da bo danes nekaj narobe. (Orožnik ga veže.)

B e b e c. En malo bom molil, en malo žebal.

S l e p e c. En slepec, od rojstva slep. Ni videl ne matere, ne martre božje.

O t r o k. Oče, oče. (Se zgrudi nad Luko in ihti. Zvonovi. Šum pesmi in klicev. Hreščee poje slepčeva lajna. Zastor pade.)